

putea dovedi perimat. Nu încapă îndoială că nu ne putem închipui un contrast mai mare ca cel ce există acum între utopie și realitate. Dar poate că tocmai proporțiile acestui contrast sunt semnul unei limite. Cu cât renunțarea și frustrarea sunt mai puțin necesare din punct de vedere biologic și social, cu atât mai mult este nevoie ca oamenii să fie transformați în unelte ale unei politici represive care-i împiedică să realizeze posibilitățile sociale pe care, în caz contrar, ar ajunge de la sine să le sesizeze. Poate că astăzi este mai puțin iresponsabil să zugrăvești o utopie întemeiată decât să defăimezi ca utopice stări și posibilități care de mult timp au devenit deja posibilități realizabile.

NOTE

1. Assoun P.L., *Freud, filosofia și filosofii*, Ed. Trei, București, 1996, 210 p.
2. Freud S., *Introducere în psihanaliză*, Ed. Didactică și științifică, București, 1990, 581 p.
3. Freud S., *Sfera de interes față de psihanaliză*, Opere IV, Ed. Științifică, București, 1995, 20 p.
4. Nietzsche F., *Dincolo de bine și de rău*, Ed. Humanitas, București, 1993, 286 P.
5. Platon, *Legile*, cartea a VII-a, 803 și urm.

RELATIA DINTRE EXPERIENȚA TÂNĂRULUI SPECIALIST ȘI EDUCAȚIA PROSPECTIVĂ

Viorelia Andrei Lungu,
Catedra Științe ale Educației, USM

Summary: On the one hand, the experience of the modern person shows that the usual learning - the simple reproduction of the past values, are not sufficient for equipping the person of the future, because the preparation with prospective competences is necessary. On the other hand, the reflexive experience is a circumstantial anticipation - an attempt of interpreting the elements, giving them the tendency to produce some consequences - the growth of the future experience. In this way, we find our self in front of discovering the real links concerning the experience between the past accomplishments and the results of the present in anticipation of the future.

Cuvinte cheie: experiență, educație prospectivă, ghîndire.

După DEX, termenul de **experiență**, este definit ca totalitatea cunoștințelor pe care oamenii le dobândesc în mod nemijlocit despre realitatea înconjurătoare în procesul practicii social-istorice, al interacțiunii materiale dintre om și lumea exterioară. Un alt sens este: verificare a cunoștințelor pe cale practică, prin cercetarea fenomenelor din realitatea înconjurătoare.[7]

Experiența se referă la două aspecte: în caz particular o anume trăire a unui om sub forma unui eveniment trăit și astfel perceput de acesta, sau în general (în sensul de experiență de viață) suma tuturor trăirilor pe care o persoană le-a avut vreodată. [11]

În sensul cercetării noastre, suntem aproape de caracteristicile date experienței de I.Albulescu unde remarcă că, experienței îi sunt proprii două aspecte: cunoașterea și acțiunea. Cunoașterea duce la o modificare a comportamentului uman, iar acțiunea la o modificare a mediului [1, p.365] În situații noi, omul va putea anticipa consecințele acțiunilor sale, legînd astfel acțiunea de cunoaștere. Orice acțiune, susține I.Albulescu, presupune o pătrundere în viitor și întrucît acesta este întotdeauna învăluit de incertitudine, experiența nu este niciodată definitivă, omul fiind sortit unei continuie reconstrucții, unei repetate adaptări a mijloacelor la noi scopuri.[1, p.366].

Tînăr specialist - persoană, ființă care este, ca vîrstă, între copilărie și maturitate, care nu este încă matură, care este la început de cale (într-un domeniu de activitate) [7].

Educația poate fi tratată ca un proces de acomodare la trecut, sau ca o folosire a trecutului drept resursă pentru viitor în curs de dezvoltare.[6, p.69]. În acest sens educația are rolul pe lîngă faptul că transmite valorile de la o generație la alta, pregătește tinerii să practice o profesie, sau o activitate într-un domeniu.

Educația contemporană nu corespunde în totalitate condițiilor vieții moderne; ea formează oamenii pentru specialitățile din trecut și nu pentru prezent sau viitor. Această remarcă poate fi explicată de faptul că, de multe ori universitățile nu anticipă ce specialități vor fi necesare în viitor, dar pregătește specialiști pentru specialitățile existente, iar cînd apare o nouă specialitate, universitatea încă nu are pregătiți specialiști pentru ea. Astfel apare necesitatea să obținem o dezvoltare armonioasă a tuturor facultăților umane în vederea adaptării la schimbare, cît și pregătirea tînărului specialist cu competențe prospective – anticipare, planificare strategică, gestionarea riscului, inovație, decizie, acțiune.

M. Stanciu afirmă că, educația prospectiva constituie o investigație metodică a viitorului, folosind un demers care privilegiază schimbările și înnoirile. Spre deosebire de futurologie, prospectiva încearcă să evite ruptura dintre trecut și viitor[9, p.16].

Atunci cînd se vorbește despre ruptura dintre trecut și viitor, putem considera că este vorba de relația dintre experiența din trecut și aplicabilitatea ei în viitor.

Aici este cazul să evidențiem legătura organică dintre educație și experiența personală, deoarece sensul experienței este o parte a problemei ce trebuie explorată.

Ca legătură dintre experiența de azi și ceea ce urmează a fi necesar pentru o pregătire de viitor, J.Dewey face o comparație între educația tradițională și educația de viitor.

Cele relatate de J.Dewey la sfârșitul secolului XIX sunt actuale și azi, deoarece suntem într-o situație când pînă la moment nimic nu s-a schimbat, iar cele afirmate din secolul trecut au o importanță directă cu situația din prezent.

După J.Dewey, educația tradițională a utilizat drept conținut al obiectului de învățămînt fapte și idei atît de legate de trecut încît ofereau prea puțin ajutor pentru raporturile cu prezentul și viitorul. Astfel ne găsim în fața descoperirii legăturii reale din cadrul experienței între realizările trecutului și rezultatele prezentului [5, p. 179].

Apare necesitatea stabilirii modului în care familiarizarea cu trecutul poate fi transformată într-un instrument puternic pentru raportarea eficientă la viitor. Putem respinge cunoașterea trecutului *ca scop* al educației și să subliniem numai importanța *ca mijloc*. Dar acest act ridică o problemă nouă în educație: cum se va familiariza tînărul cu trecutul astfel încît familiarizarea să fie un agent eficace în înțelegerea autenticității prezentului? Deoarece realizările trecutului oferă singurele mijloace disponibile pentru înțelegerea prezentului. Așa cum individul trebuie să scocească în memorie în legătură cu propriul său trecut pentru a înțelege condițiile în care el se găsește, tot astfel rezultatele și problemele vieții sociale prezente se află într-o relație atît de directă cu trecutul încît studenții nu pot fi pregătiți pentru a înțelege aceste probleme. Și ca răspuns la întrebarea de mai sus putem afirma că, dacă pînă acum trecutul a fost considerat *un scop* în sine, atunci azi se cere a face din familiarizarea cu trecutul *un mijloc* pentru a înțelege prezentul.

Făcînd o comparație între trecut și prezent J.Dewey afirmă: „vechea educație” avea tendința să ignore calitatea dinamică, forța și creșterea inerentă experienței actuale a persoanei și ca atare să presupună că orientarea și controlul sunt numai de dirijare arbitrară pe un drum dat cu obligația de al urma, „noua educație” este în pericol de a considera ideea de dezvoltare într-un mod cu totul formal și inconsistent. Se așteaptă de la tînăr să-și „dezvolte” o faptă sau alta, un adevăr sau altul, prin propria capacitate intelectuală. I se solicită să conceapă lucruri, sau să le elaboreze pentru sine, fără a i se asigura nici una din condițiile de mediu care sunt necesare pentru a declanșa sau orienta gîndirea.[5, p.75]

Totodată, ceea ce numim o știință sau o disciplină, vizează produsul net al experienței trecute într-o formă în care să fie cît mai utilă pentru viitor. Știința reprezintă un capitol care poate imediat să aducă profit. Ea economisește activitățile intelectului în toate modurile. Memoria este mai puțin solicitată, deoarece faptele sunt grupate după un principiu comun, în loc să fie legate numai de diversele întîmplări ale descoperirii lor originare. Observația este susținută; știm ce căutăm și unde să privim. Judecata este orientată pentru că există un anumit drum sau linie generală fixată, de-a lungul căreia ideile se succed firesc în loc să parcurgă căi întîmplătoare de la o asociație la alta.

Astfel, un gram de experiență este mai valoros decât o tonă de teorie, deoarece numai în experiență teoria își găsește sensul vital și semnificația pentru o viață. O experiență, este capabilă de a genera și amplifica orice volum teoretic (sau cu conținut intelectual). Însă o teorie nefondată pe experiență, nu poate fi luată în considerație nici ca teorie pură remarcă J.Dewey. [4. p.128] Autorul vine cu argumentarea că, un rol important în experiență o are gândirea, sau reflecția în experiență. „Gândirea este străduința intenționată de a descoperi conexiuni specifice între ceea ce facem și consecințele care rezultă de aici, astfel încât cele două momente să devină continue” [4. p.129]. Deci, gândirea ia naștere în situații în care desfășurarea ei reprezintă o parte reală a desfășurării evenimentelor și este destinată să influențeze rezultatul. Numai treptat și printr-o lărgire a perspectivei, printr-o amplificare a adevărilor sociale, gândirea se va dezvolta pentru a cuprinde ceea ce se află dincolo de interesele noastre directe, deoarece gândirea este un proces de cercetare, de căutare în miezul lucrurilor de investigație, va anticipa anumite acțiuni viitoare. Astfel, gândirea este echivalată cu explicația elementului inteligent din experiența fiecăruia. După cum spune J.Dewey, orice dezvoltare viitoare, oricât de bine ar fi pusă la punct, nu este decât o lărgire sau o perfecționare a acestui simplu act de interferență. Tot ceea ce poate face omul cel mai înțelept este să observe ce va urma – atît pe plan larg cît și pe plan restrîns și să selecționeze apoi cu multă grijă, din ceea ce a observat, factorii care indică acțiunea ce se va produce [4. p.129].

În acest sens J.Dewey remarcă că, nu este nimic definitiv în redarea logică a experienței. Valoarea ei nu este conținută în sine; semnificația ei este aceea a unui reper, a unei perspective, a unei metode. Redă experiența trecută în acea formă netă care o face mai folosibilă, mai semnificativă și fecundă pentru experiența viitoare. Abstracțiile, generalizările și clasificările pe care le introduce, toate au un sens prospectiv [5, pp.77-78].

În condițiile de rezistență și conflict, aspecte și elemente ale tînărului, care sunt implicate în această interacțiune, înzestreză experiența cu emoții și idei, așa încît apare intenția conștientă. Este posibil să fii eficient în acțiune și totuși să nu ai o experiență conștientă. Deoarece activitatea este prea automată pentru a permite o înțelegere a scopului și a sensului ei. Își atinge scopul, dar nu are un sfîrșit sau o consumare conștientă. Obstacolele sunt învinse printr-o îndemînire abilă dar ele nu alimentează experiența.

Experiența este deseori rudimentară, susține J. Dewey. Ai experiența lucrurilor, dar nu în așa fel încît ele să fie legate într-o experiență. Există lipsa de atenție și dispersare; ceea ce observăm și ceea ce gândim, ceea ce dorim și ceea ce obținem se contrazic unele cu altele. Experiența este un întreg și își poartă propria calitate individualizatoare și-și este sieși suficientă [4, p.114].

Totodată, A.Toffler în vederea pregătirii tinerilor specialiști cît și a experienței lor remarcă că, tehnica de mîine are nevoie nu de milioane de oameni

semicalificați, capabili să efectueze la unison operații ce se repetă la nesfârșit, nu are nevoie de oameni care să primească ordine fără să clipască, ci de oameni care să-și poată croi drumul printr-un mediu ambiant nou, care să fie pregătiți să identifice noi relații într-o realitate în schimbare rapidă. Ea are nevoie de oameni care, după expresia inspirată a lui C. P. Snow, „să aibă viitorul în sânge”[10, p.389-390].

Din acest motiv sarcina principală în formarea omului, nu trebuie să fie atât instrucția ci mai ales educația și anume o educație care să ofere pedagogului un comportament deschis spre schimbare și o atitudine care să favorizeze acestuia utilizarea tehnicilor de comportament inovator. Cu atât mai mult că G.Berger își întemeiază insistența, privind cultivarea acestor însușiri, pe convingerea că „... trăim într-o lume în care, în curînd, nu va mai fi loc decît pentru inovatori”[p.5].

După cum remarcă G.Berger, în lumea noastră în plină accelerație trebuie să pregătim tineretul pentru o serie de sarcini pe care nu le putem prevedea cu exactitate.[4, p.16] Deoarece specificul lumii noastre, după cele relatate mai sus, e că se schimbă din ce în ce mai repede și ne pune în prezența unor situații originale, neprevăzute, ba chiar imprevizibile. La acestea se cere pregătirea tinerii generații să fie creativi, inventivi și să aibă imaginația indispensabilă descoperii unor noi soluții avînd la bază anumite valori individuale cît și sociale.

Cînd vorbim de competențe aceasta nu înseamnă că vorbim de experiență, cu atât mai mult că „între experiență și educație nu poate fi pus semnul egalitate” [5, p.180], deoarece orice experiență este o cale greșită din punct de vedere educativ atunci cînd are ca efect oprirea sau deformarea creșterii viitoarei experiențe. O experiență poate să ofere o plăcere imediată și totuși să favorizeze formarea unei atitudini neglijente și nepăsătoare; apoi această atitudine operează pentru a modifica calitatea experiențelor ulterioare în așa fel încît să împiedice persoana să extragă din ele ceea ce acesta trebuie să ofere. Experiențele pot fi atât de incoerente, încît, în timp ce fiecare în sine este agreabilă sau chiar stimulativă, ele nu sunt raportate cumulativ una la cealaltă. Consecința formării unor asemenea deprinderi este incapacitatea de a controla experiențele viitoare.[5. p.180]

Problema nu constă în absența experiențelor, ci în caracterul lor defectuos și greșit – din punct de vedere al relației cu experiența viitoare. Totul depinde de calitatea experienței avute. De aceeași părere este și O.Ghibu care afirmă că, nu este suficient experiența proprie [8, p.98], această afirmație O.Gibu o face în baza pedagogiei lui Herbart care zicea: s-a spus de nenumărate ori că practica singură nu este altceva decît șlendrianism (rutină), ea nu duce la experiențe decisive.

Pînă acum, nu avem nici o bază pentru discriminarea experiențelor, doar că trebuie să specificăm direcția în care are loc creșterea experienței. Experiența influențează formarea atitudinilor, în funcție de dorință și scop, prin urmare, responsabilitatea înțelegerii nevoilor și capacității indivizilor care învață la un

moment dat. Materiale și metodele vor funcționa producând o experiență care are o calitate educațivă față de anumiți indivizi într-un anumit timp.

Principiul continuității în aplicarea lui educațională semnifică faptul că, trebuie să se țină seama de viitor în fiecare stadiu al procesului educațional. Deoarece prin dobândirea unor anumite competențe și prin învățarea anumitor subiecte care ar fi necesare mai târziu, studenții- viitorii specialiști sunt în mod firesc pregătiți pentru nevoile și împrejurările viitorului. Într-un anumit sens fiecare experiență ar trebui să facă ceva pentru a pregăti o persoană pentru experiențele ulterioare cu o calitate mai profundă și mai întinsă.

Acest principiu acoperă formarea atitudinilor, care sunt emoționale și intelectuale, acoperă sensibilitatea noastră de bază și căile de întâmpinare și răspuns față de toate condițiile pe care le întâlnim în viață.

Astfel ajungem să credem că educația, prin cunoașterea ce o oferă asupra mediului în care se exercită, poate ajuta societatea să devină conștientă de propriile sale probleme, contribuind astfel la transformarea și umanizarea societății.

În concluzie, putem remarca că experiența influențează la formarea atitudinilor, în funcție de dorință și scop.

Din cele expuse mai sus rezultă că disciplinele universitare trebuie să fie psihologizate, transpuse, traduse în experiența imediată și individuală în care își au ordinea și semnificația.

Psihologizare - pentru omul de știință obiectul de studiu reprezintă pur și simplu un corp de adevăruri care este folosit pentru identificarea unei noi probleme, pentru instituirea de noi cercetări și conducerea lor spre un rezultat verificat. Pentru *omul de știință* obiectul științei raportează diversele porțiuni ale lui – una la alta, unde *el* leagă noi fapte la obiectul științei. Ca urmare ceea ce-l preocupă *ca profesor* sunt modurile în care acel obiect de învățămînt poate deveni o parte a experienței; ceea ce există în potențialitățile copilului acum și poate fi folosit; cum să se folosească aceste elemente; modul în care propriile sale cunoștințe asupra obiectului îl pot ajuta pentru a interpreta nevoile și acțiunile studentului și să determine mediul în care trebuie pus studentul pentru ca dezvoltarea lui să fie bine orientată. El nu se preocupă de obiectul ca atare, ci de obiectul înțeles ca factor legat de o experiență totală în creștere. Astfel conceperea obiectului înseamnă psihologizarea lui.[5, pp.78,79]

Capacitatea învățămîntului și educației de a progresa continuu conduce la acumularea unui nou volum de informație, care, ca valoare, influențează calitatea socială, economică, spirituală etc., acestea din urmă revendicînd ele însele învățămîntului o nouă calitate, o nouă experiență.

Generația tânără nu trebuie educată doar pentru a se adapta la nou ci, pentru a putea contribui la construcția viitorului. Specificul lumii noastre e că se schimbă din ce în ce mai repede și că ne pune în fața unor situații originale, neprevazute

ba chiar imprevizibile" scria G. Berger[3, p. 46]. Din acest motiv sarcina principala în formarea omului de mâine, trebuie să ofere comportament deschis spre schimbare și o atitudine care să favorizeze acestuia utilizarea tehnicilor de comportament inovator sau noi experiențe reflexive în anticiparea viitorului.

În acest sens, pentru redirectionarea experienței nefavorabile, universitatea propune învățarea prin experiență ce reprezintă o modalitate de a învăța, pornind de la premiza că, tinerii sunt pregătiți pentru a deveni buni specialiști prin asimilarea de cunoștințe noi, cel mai eficient din experiență. Acest tip de învățare, reprezintă o deprindere, care este realizată, prin crearea de lucruri, ce în esență și atinge obiectivele propuse.

Învățarea prin experiență este ușor implementabilă, deoarece în cadrul ei este utilizată experiența individului în cauză, reflexele personale, propriul bagaj de cunoștințe, mijloace și tehnici, care permit înțelegerea informațiilor primite, modalitate de a trece competențele dintr-o zonă de cunoaștere în altă zonă, cu care este mai puțin cunoscut.

Învățarea prin experiență sau cum este numită în universitate – *practica*, dă posibilitate persoanelor încadrate să se depășească personal, să gândească, să experimenteze, să își asume responsabilități, noi apărute pe parcursul învățării.

Învățare prin experiență permite tinerilor specialiști să utilizeze acele soluții, ulterior găsite, la rezolvarea altor probleme, care apar în viața de zi cu zi.

Astfel, experiența devine *metodă* în pregătirea tânărului specialist de a face față cerințelor de viitor, iar când vorbim despre viitor ne referim la educația prospectivă, care în esență are ca scop pregătirea persoanei pentru a face față cerințelor de viitor prin anticipare, prognozare, planificare strategică, inovare cât și rezolvarea de probleme, adică acțiune.

Referințe bibliografice:

1. Albulescu Ion, *Doctrina Pedagogice*, București: Ed.Didactica și Pedagogica, R.A., 2007;

2. Antonesei L., O introducere în pedagogie.*Orizontul fără limite al învățării*, București: Ed. Politică, 2002;

3. Berger G., *Omul modern și educația sa*. Psihologie și educație, Editura Didactica și Pedagogica, București, 1973;

4. Dewey John, *Fundamente pentru o știință a educației*, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1992;

5. Dewey John, *Trei scrieri despre educație*, București: Editura didactică și pedagogică, 1977;

6. Dewey John, *Democrație și educație, O introducere în filosofia educației*, București: Editura didactică și pedagogică, 1972;

7. DEX online 1989;

8. Gibu Onisifor, *Pentru o pedagogie românească*. Antologie de scrieri pedagogice, București: Ed.Didactică și pedagogică, 1977;

9. Stanciu Mihai, *Reforma conținuturilor învățământului*. Cadru metodologic., Iași: Polirom, 1999;
10. Tofler A., *Socul viitorului*, trad. de L.Moga și G.Mantu, București 1993;
11. Wikipedia – google.ro

TOLERANȚA INTERETNICĂ ÎN RÂNDUL TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Diana Cheianu-Andrei,
dr., conf., univ., USM

Prezentul articol analizează cunoașterea atitudinii și gradului de toleranță a tinerilor vis-a-vis de grupurile minoritare, având la bază rezultatele unui studiu sociologic pe un eșantion reprezentativ de tineri, realizat de Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis” la solicitarea Centrului Național al Tinerilor din Republica Moldova. Grupul țintă al studiului l-au constituit tinerii în vârstă de 14-30 ani, reprezentanți ai diferitor minorități etnice. În realizarea studiului s-au utilizat metode cantitative (ancheta sociologică în bază de chestionar) și calitative (interviuri individuale aprofundate). Au fost chestionați 802 tineri [1] și intervievați 20 [2].

Distanța socială indică cum acționează stereotipurile asupra comportamentului diferitor grupuri de indivizi. Reprezentanții unei etniei se distanțează de alte grupuri sociale prin luări de poziție, prin anumite comportamente și atitudini, etc. Utilizând scala distanței sociale propusă de sociologul american E.S.Bogardus³ au fost analizați 7 itemi ai acceptării reprezentanților altor etnii: (i) în relație de rudenie prin căsătorie, (ii) de prieteni apropiați, (iii) de vecini, (iv) de colegi de serviciu, (v) de cetățeni ai țării, (vi) de vizitatori în țară, (vii) ne-acceptarea și excluderea din țară.

Datele studiului indică că moldovenii au cel mai înalt nivel de toleranță față de reprezentanții propriei etnii acceptându-i în relație de rudenie prin căsătorie și deci și în calitate de prieteni apropiați, vecini, colegi de serviciu. Moldovenii acceptă ucrainenii, rușii și românii în calitate de vecini. Urmează găgăuzii și bulgarii care sunt acceptați în calitate de colegi de serviciu și cel mai mic nivel de acceptare socială este din partea moldovenilor față de romii care sunt acceptați doar ca cetățeni ai aceleiași țări. De fapt, reprezentanții tuturor etniilor din Republica Moldova manifestă cel mai scăzut nivel de toleranță față de etnia romă – aceștia fiind acceptați doar ca cetățeni ai țării.

³ Scala Bogardus este o scală unidimensională, cumulativă de tip Guttman și a fost elaborată în anul 1925 de către sociologul american E.S. Bogardus, fiind utilizată în cadrul studiilor sociologice pentru a măsura distanța socială dintre grupuri de persoane, grupuri etnice, rase.